

CSONGRÁDY BÉLA

Mérföldkő Cereden

Művésztelep vissza- és előrenézve...

Bár nem is olyan régen még nagy jelentőségük volt azoknak a valóságos határköveknek, sorompóknak, amelyek az egymással közeli, alkalmasint szomszédos magyar és szlovák településeket – így az észak-nógrádi és dél-szlovákiai községeket is – elválasztották, a legújabb kori, a közép-kelet európai országokban lezajlott, rendszerváltásnak nevezett társadalmi, politikai átalakulás ismert történései negligálták, szimbolikussá tették szerepüket. Az alábbiakban ugyancsak egy ilyen képletes, de időbeli választóvonalról, mondhatni mérföldkőről lesz szó. Arról, hogy 2016-ban jutott el létrejöttének huszadik évfordulójáig a ceredi nemzetközi művésztelep, noha – az első, az 1996-os kapunyitást is beszámítva – ez év július végén, augusztus elején két héten át már a huszonegyedik alkalommal alkottak együtt a szélrózsa minden irányából érkezett festők, grafikusok, szobrászok és mutatták be műveiket az érdeklődőknek. Tehát az egyik jubileumot – a huszadik művésztelepet – tavaly nyáron ünnepelték, a naptári évet tekintve pedig az idén érkeztek el a kerek évfordulók. Mindkettőről méltón és maradandó módon emlékeztek meg. Megjelent például a második kötete annak a reprezentatív albumnak, amely – folytatva az első tizenöt év történetét – az utóbbi öt esztendő krónikáját dolgozta fel sokoldalú tartalmi megközelítésben, beszédes és látványos illusztrációkkal s összességében is felettébb elegáns külcsínben...

Annak idején három, más-más korosztályú, de ambiciózus, azonos módon gondolkodó festőművész – Fürjesi Csaba, Kun Cecília és Sánta László – fejében fordult meg a gondolat, hogy valahol – lehetőleg szép természeti környezetű, tárgyi és szellemi hagyományokban, élő tradíciókban gazdag településen – érdemes lenne egy művésztelepet létrehozni kizárólag diplomás, úgymond hivatásos alkotók számára, illetve részvételével. Álmat Cereden váltották valóra, minthogy e kis, alig több mint ezer lelket számláló medvesaljai falucska megfelelt valamennyi követelménynek, sőt alig remélt, a barátságos, vendégszerető emberekhez kötődő értékek sokaságával is rendelkezett, illetve rendelkezik. „Sokszor megkérdezik tőlünk, hogy jutott eszünkbe művésztelepet csinálni. Hogyan vagyunk képesek önerőből fenntartani ennyi éven keresztül?... Jó lenne persze azt nyilatkozni, hogy új Nagybányává akarunk válni, nyomot hagyni a művészettörténetben, de szerepünk megítélését józanul mégis inkább a jövő ítéseire hagyjuk” – fogalmazta a 2011-es kötetben az emlékezés szitáján fennmaradt *Aranyrögök* című írásában Kun Cecília. Kívülről, külső szemlélők, szakértő vendégek ré-

széről azonban máris úgy látszik, hogy sikerült – s a következőkben még inkább sikerülhet – jeleket teremteni, hátrahagyni a magyar művészet – és talán egy kicsit az európai – történetében. Az utóbbi reményt erősíti Wehner Tibor jeles műtész alábbi véleménye, amely 2010 májusában, Budapesten a Magyar Alkotóművészek Házában tartott 15 éves jubileumi kiállítás megnyitóbeszédében hangzott el: *„A Ceredi Nemzetközi Művésztelep alkotásai révén nemcsak a telep krónikája és profilja rajzolódik meg, hanem súlyos áttételek révén az ezredforduló körüli időszak közép-európai, európai története, vagy legalábbis e történet karaktere is.”* Hasonló gondolatokat fejtet meg a 2016-ban megjelent második kötetben a *Kultúrák találkozása* című tanulmányában Nátyi Róbert kurátor, főiskolai docens, a szegedi Reököpalota művészeti vezetője is: *„Cereden az előző két évtized eredményeire építve, a településen nyaranta megjelenő művészek és a falu lakóinak kapcsolata egyre szorosabbra fonódván olyan szellemi egységet és különleges produktumot hozott létre, amely mára az ország határain túlterjedően is egyedinek számít.”*

Legáltalánosabban azonban mindez ideig talán Bereczky Loránd, a Nemzeti Múzeum azóta nyugállományba vonult főigazgatója jellemezte e műhely karakterét, jelentőségét már 2005-ben az ugyancsak jubileumi, tizedik művésztelep kiállításának megnyitóján a salgótarjáni múzeumban, amikor többek között vissza- és előrenézve is az alábbiakat mondta: *„Cered azt bizonyítja, hogy a modernség nem önmagáért van, nem azt szolgálja, hogy az alkotó megfeleljen az adott pillanatnak, netán lemásolja a világtrendeket. A modernség Cereden azt jelenti, hogy aki itt dolgozik, a maga mondanóját olyan eszközökkel tudja megfogalmazni, amely eszközök izgalmassá, fantáziadússá teszik a művét, akár a műfaji határokat feszegetve is – és ez a legtöbb, amit tehet egy művész. A művésztelepen alkotók minden év-*

ben egy-egy művet a gyűjtemény részére ajánlanak fel. Ez a gyűjtemény száz év múlva dokumentálja majd, hogy volt egy társaság, amelynek tagjai képesek voltak arra, hogy együtt élve, együtt dolgozva, egymástól tanulva és egymást segítve képzőművészeti alkotásokat hozzanak létre annak érdekében, hogy a mi mindennapjaink valamilyen formában jobban emlékeztessenek az emberi életre.”

A Bereczky Loránd által emlegetett gyűjtemény immár az elmúlt két évtized során megrendezett huszonegy művésztelep során huszonnyolc ország több mint kétszáz alkotójának műveiből állt össze, s mintegy ötszáz műalkotást számlál. S bár Cereden természetesen ki-ki kedvére dolgozhatott, minden évben volt némi tematikus jellege is a közös munkának. Így például okáért az akácfa, a vászon, a tisztaszoba, a medve-kultusz, a kert, s önállóan is – de egyszersmind mindegyikhez kapcsolódóan – a ceredi ember. Az idén az „Élet – Jelek” címet viselte a projekt, amely kettős célt tűzött maga elé. Az első az volt, hogy felkutatassa, felfedezze a falusi lakosság körében fellelhető – velünk élő, tehát kor-

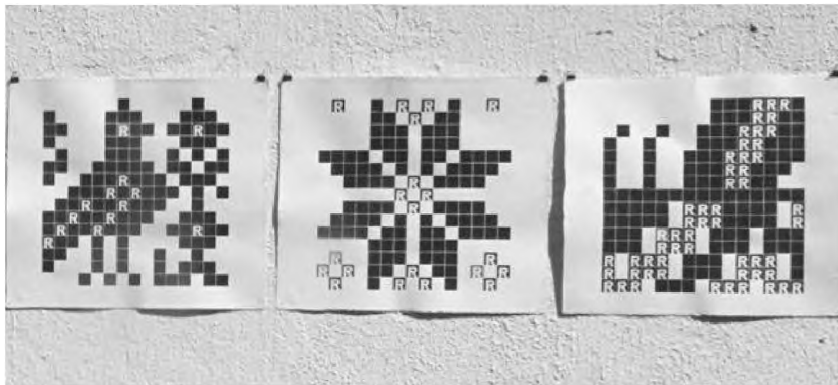
társ – sajátos motívumokat, amelyek lehetnek a helyi, népművészeti gyökerekből származó vagy a köznapi életvitelből leképződött vetületek, azaz életjelek. A művésztelep másik célja az a kísérlet volt, amely során a művészek személyiségén keresztül, kreativitását felhasználva leképezhető, megalkotható volt Cered vizuális motívumsora. S az már a jövőbe mutat, hogy ezeket miként lehet visszaépíteni a falu mindennapi életébe. Nem elhanyagolható körülményként jegyezhető fel, hogy a szobrászok tevékenységéhez Kele Péter, a tótújfalui fűrészüzem tulajdonosa nyújtott támogatást, a festők és grafikusok viszont Vincze László fedémesi papírkészítő mester műhelyében kézzel gyártott nemes papírral dolgozhattak. A szponzoráció ugyanis nélkülözhetetlen eleme a művésztelep működésének. Az ez évi program kiemelkedő eseménye volt Kun Cecília *Virágot síró lány* című, *Textilversek és idolk* alcímű kiállításának megnyitása, amelyet megtisztelt jelenlétével és hozzászólásával Fekete György Kossuth-díjas belsőépítész, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke is. Felidézte az akadémia alapító személyiségének, Makovecz Imre stílusteremtő építésznek az érdemeit, és utalt neves kutatók – köztük Freund Tamás – megfigyeléseire, amelyek szerint az ember százyolcvanmilliárd agysejtjét gyakorlatilag harminc tulajdonság irá-

nyítja, s ezek sorában mintegy negyven százaléknyi szerepe van az öröm különböző megnyilvánulásainak. És mégis manapság a művészet mintha lemondott volna arról, hogy örömforrásként funkcionáljon. A ceredi tapasztalatok szerencsére másról tanúskodnak. Ez a műhely valójában történelmet csinál – mondta az illusztris vendég, s elismerésének azzal adott nyomatékot, hogy meghívta a ceredi művésztelepet egy kiállításra 2018-ra Budapestre, a Vigadóba, ahol a község is bemutatkozhat. Szintén különleges színfoltja volt a 2016-os nyári szimpóziumnak, hogy először kaptak díjat a háromtagú zsűri által javasolt művészek. Szedlacsek Emília, az Emberi Erőforrások Minisztériuma Közösségi, Művelődési és Művészeti Főosztályának vezetője – Hoppál Péter, a kultúráért felelős államtitkár által aláírt oklevél kíséretében – adta át a különdíjat a művésztelepen immár tizenegyedik alkalommal részt vett Jozef Suchoza besztecebányai szobrászművészeknek, aki ezúttal egy kutat „varázsolt” többjelentésű műalkotássá.

Ugyancsak különdíjat kapott Fekete Zsolttól, Salgótarján Megyei Jogú Város polgármesterétől Szemethy Imre, a Zsámbékon élő, Ceredhez szintén szorosan kötődő grafikusművész, aki *Állatneszek* címmel készített sorozatot a művésztelepen. Az viszont már hagyományörző interkulturális momentumnak tekinthető, hogy a képzőművészethez rendre kapcsolódnak más művészeti ágak – színház, irodalom, film, zene – is. A helyi rönkszínpadon az évek során több emlékezetes, többnyire performance-jellegű produkcióra került sor. Ez alkalommal a kertben két jazzegyüttes – a budapesti Hendrix Project és a salgótarjáni Front trió – szórakoztatta a záróünnepség résztvevőit, színesítette a Négy Tó Panzió gasztronómiai szponzorálásával lezajlott programot. Fürjesi Csaba, a házigazda művészeti vezető „búcsúzóul” azt emelte ki, hogy a kilenc országból – Ausztriából, Szerbiából, Szlovákiából, Cseh-, Francia-, Lengyel-, Német- és természetesen Magyarországról, sőt a nagyon távoli Malajziából – érkezett kéttucatnyi művész mintegy negyvenegyezer kilométert – éppen annyit, mint a Föld legnagyobb szélességi körének, az Egyenlítőnek a hossza – utazott annak érdekében, hogy részese legyen a ceredi művésztelepnek. Akárcsak elődeik, ők is jó híret viszik Cerednek, Nógrád megyének s egyáltalán Magyarországnak szerte Európába, s ki tudja még mely részébe a világnak.

Már ott a helyszínen folytatott beszélgetésekben is hangsúlyosan vetődött fel, hogy – mivel a korábban kitűzött célok jószerevel maradéktalanul megvalósultak, s az eddigi eredmények a fentebb említett albumokból számos külföldi egyetem könyvtárában is tanulmányozhatók – a következőkben milyen irányba, hogyan fejleszthető tovább a ceredi művésztelep, s milyen feltételek szükségesek az igencsak kontsruktív, nagyívű elképzelések akárcsak részleges megvalósításához, azóta viszont több alkalommal is lezajlottak célirányos konzultációk, felmerültek az együttműködés különböző formái – mások mellett – Salgótarjánnal. Az már szinte biztosra vehető, hogy 2017-ben a várossá válásának 95. évfordulóját ünneplő megyeszék-

hely külföldi testvérvárosaiból is érkeznek művészek és egyre határozottabban körvonalazódik a korábbi évtizedekben nagyon sikeres, látványos, népszerű szabadtéri szoborkiállítás újraélesztésének ötlete is. Cereden a pillanatnyilag rendelkezésre álló 3500 négyzetméteres összterületű parkosított terület, a rajta lévő műhely- és lakóházakkal, közösségi terekkel egyrészt már kevésnek bizonyul, másrészt – a folyamatos felújítások, javítások ellenére – jogosan vetődik fel a korszerűsítés igénye is. Mindenképp szükség van tehát a művésztelepi alkotóbázis fejlesztésére. Az első ütemben, 2017-ben egy többfunkciós, a munkafeltételeket nagymértékben javító úgynevezett Pajtaépületet terveznek létrehozni, a második ütemben pedig egy kortárs-táj-ház megépítése lenne aktuális. Az eddigi „termés” biztonságos tárolásához, megőrzéséhez, archiválásához, a művésztelep évenkénti hosszabb idejű – esetleg májustól októberig tartó – aktív működéshez elengedhetetlen az üzemeltető emberi háttér megteremtése is. Egy új szakaszba érkezett tehát a művésztelep, kezdeményezésben, jó szándékban, akaratban, alkotóerőben továbbra sincs hiány, más kérdés, hogy a gyakorlatban mennyi erkölcsi és nem utolsósorban anyagi támogatást kapnak a szervezők a továbblépéshez.

Mondják: megtartani, s főként túlszárnyalni egy adott szintet az élet minden területén nehezebb, mint eljutni odáig. Nincs ez másként a ceredi művésztelep esetében sem. De mindazok elhivatottsága alapján, akik bábáskodnak körülötte, akiket valaha is megcsapott Cered levegője, a művésztelep különleges atmoszférája, joggal lehet bízni abban, hogy ennek a „világ végi”, egyszersmind „világ közepi” szellemi műhelynek lesz még negyedszázados, de akár még ötvenedik évfordulója is...

